

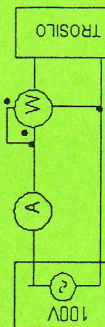
VJEŽBA III.1. TEOREMI MREŽA; MJERENJE SNAGE (A309)

1. PRIPREMA Pinter OE II dio: 13.2/ i str.28-34, predavanja, dodatak: upute za korištenje: vatmetra, regulacijskog transformatora WebOE simulacija pokusa, fotografije pokusa...

Zadatak III.1.1 Na sinusoidalni izvor $u = 100\sqrt{2}\sin(314t)$ priključeni su paralelno otpor $R=600\ \Omega$ i zavojnica sa parametrima $R_L=30\ \Omega$, $L=2\text{ H}$. Izračunajte prividnu radnu i jalovu snagu.

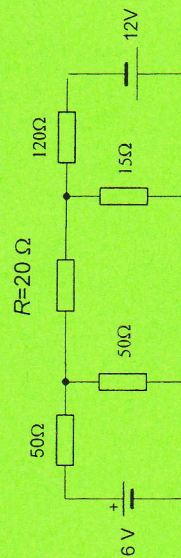
rezultat: $S=13.881\text{ VA}$ $P=17.4\text{ W}$ $Q=15.89\text{ VAR}$

Zadatak III.1.2 Ampermetar pokazuje 1 A, a vatmetar +80 W. Kolike su radna, prividna i jalova snaga. Nacrtajte graf trenutne snage i označite karakteristične vrijednosti. Kolika je vršna vrijednost trenutne snage? Što bi pokazao vatmetar ako bismo zamijenili redoslijed strujnih ili naponskih priključnica?

Graf trenutne snage

Zadatak III.1.3. Primjenom Theveninove metoda (postupka) odredite a) struju kroz granu mreže u kojoj se nalazi otpornik $R=20\ \Omega$. b) struje pojedinih izvora u prikazanoj mreži ($U_1=6\text{ V}$; $U_2=12\text{ V}$)

Rezultat $I_R = 74\text{ mA}$ $I_1 = \text{mA}$ $I_2 = \text{mA}$

2. OPIS POKUSA

U ovoj vježbi izvodite dva pokusa na različitim radnim mjestima. To znači da će redoslijed obavljanja pokusa biti $1 \rightarrow 2$ ili $2 \rightarrow 1$. Pokus 1 postavljen je na radnim mjestima u prva dva reda. Nakon završetka jednog pokusa premještate se na slobodno radno mjesto gdje je postavljen drugi.

POKUS 1 Mjerenje radne i prividne snage (radna mjesta: 1,2,3,4,5,6)

Općenito je trenutna snaga umnožak struje i napona. Ako su ove veličine vremenski promjenjive bit će i snaga funkcija vremena $p(t)=u(t) \cdot i(t)$. Treba razlikovati snagu kod stalne (istosmjerne pobude) i snagu kod vremenski promjenjivih napona odnosno struja. U drugom slučaju posebno mjesto zauzima sinusoidna pobuda (tzv. izmjenične mreže). Za mjerenje snage postoje posebni instrumenti tzv. vatmetri. Pokazivanje vatmetra kod sinusnih veličina je umnožak napona struje i kosinusa kuta između napona i struje. Vatmetri imaju četiri priključnice dvije struje i dvije naponske. Za dobivanje pravilnog predznaka snage potrebno je pripaziti na referentne stezaljke (točkice ili zvjezdice) za napon i za struju. Naime, osim iznosa snage bitan je i predznak na temelju kojeg se utvrđuje smjer toka energije (detajnije pogledati u Dodatku).

U ovom pokusu mjerimo radnu i prividnu snagu u izmjeničnoj mreži. Radnu snagu mjerimo vatmetrom koji je napravljen tako da pokazuje umnožak napona struje i kosinusa kuta između njih. Prividnu snagu izračunavamo kao umnožak $S=UI$ gdje su U i I izmjerene efektivne vrijednosti.

Očito da je u slučaju $\cos \varphi < 1$ radna snaga samo dio prividne snage. Ovo se može protumačiti preko tzv. jalove snage ($Q=U \cdot I \cdot \sin \varphi$), koja predstavlja dio energije koja titra (razmjenjuje se) između reaktivnih elemenata mreže i izvora. Jalova energija (snaga) može ponekad (osobito u energetskoj mreži) predstavljati problem, jer su zbog nje dodatno (a nepotrebno) opterećeni vodovi i izvori. Iz tog razloga nastoji se jalovu snagu smanjiti postupkom kompenzacije ili kako se često kaže: poboljšavanjem faktora snage. Kompenzacijom se smanjuje razmjena reaktivne energije između trošila i izvora, a time se smanjuje strujno opterećenje vodova. Postupak: Trošila su uglavnom induktivna. Tih uz trošilo spajamo kapacitivni element (mamac) tako da se razmjena reaktivne energije vrši između tog elementa i trošila. Time se smanjuje struja koju "uzima" trošilo.

Kao pomoćno sredstvo (zorni prikaz) u računanju radne, jalove i prividne snage često se rabi tzv. trokut snage. To je pravokutan trokut kojemu je vodoravna kateta radna, okomita kateta jalova (reaktivna), a hipotenuza prividna snaga. Pri tom se induktivna jalova snaga crta "prema gore", a kapacitivna "prema dolje".

Prilikom izvođenja pokusa obratite dakle pažnju na ukupnu struju prije i nakon spajanja kondenzatora kao i na pokazivanje vatmetra. Nakon priključenja kondenzatora smanji se kut između struje i napona (odnosno poveća se $\cos \varphi$), ali pokazivanje vatmetra ($U \cdot I \cdot \cos \varphi$) ostaje isto, jer se je istovremeno smanjila struja. Zaključujemo da je radna snaga trošila ostala ista.